

Абсолюту, постає необхідним для порятунку людства перед викликами і ризиками сучасної технологічно-інформаційної цивілізації.

Алла Залужна

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ПРОБЛЕМА ЦІННОСТЕЙ У НЕКЛАСИЧНИХ МОДЕЛЯХ АКСІОЛОГІЇ

Парадигмальні зрушення філософії першої половини ХХ ст. в репрезентації онтологічної рефлексії культури як життєвого світу людини вибудовуються на смисловому тлі тематизації проблеми кризи європейської культури. Трагічні мотиви світосприйняття пов'язуються з крахом оптимістичної раціоналістичної моделі з характерним для абстрактно-теоретичного мислення збайдужінням до всього унікального та одиничного, що стає вагомою спонукою руйнації укоріненості людини в бутті й знеціненості духовних вартостей.

Альтернативна відповідь раціоналістично понятійному дискурсу деонтологізації суб'єкта прозвучала в межах нових онтологічних трансформацій крізь призму феноменологічної, онтологічної, антропологічної, екзистенціалістської переорієнтації філософії. Водночас особливого резонансу набувають аксіологічні варіанти вирішення проблеми, що проявилися у спробах подолання трагічного розриву між цінностями та реальним світом людського існування. Адже виправданість людської присутності у світі культури в її потенціях морально-естетичної смислотворчості потребує відповідного ціннісного бачення та його зобов'язуючої енергії, що дистанціює екзистенцію за межі психовітальної емпіричної реальності та егоїстично-утилітарного світовідношення до надання людському існуванню специфічної якості “буття-у-відповідь”. А відтак головне завдання філософії, на думку Г. Ріккєрта, повинно зводитися до того “щоб віднайти третю царину, яка б поєднала дві частини, які дотепер розглядалися відокремлено. Інакше філософія не дасть витлумачення сенсу життя, тобто світогляду” [2, с.43]. Спосіб вирішення цього завдання запропонувала феноменологічно зорієнтована аксіологія М. Шелера та М. Гартмана, яка з особливою гостротою актуалізувала потребу переосмислення так званої “натуралістичної помилки”, проголошеної у свій час Кантом у зв'язку ототожненням цінності з тим об'єктом, який її представляє.

У цьому контексті шелерівська концепція цінностей, апелюючи до пантрагічних проявів культури, називає їх причиною відсутності причетності світу до універсально-ієрархічного ціннісного порядку, позаяк необхідно “щоб сили і можливості речей набирали могутності і реальності, відповідно до їх цінності” [3, с.308]. Натуралістична помилка Канта експлікується філософом у зрізі необхідності розрізнення об’єктивної “царини цінностей” та соціально обумовленої “структури ціннісних переживань”, оскільки історичною є не сутність цінностей, а можливість їх пізнання і засвоєння. Водночас фальсифікацію абсолютної системи цінностей М. Шелер пов’язує з творчим потенціалом ресентименту, закладеного в структурі соціальності, що, дискредитує об’єктивні цінності, породжує уявні та хибні [4, с.13].

Заслуговує уваги твердження М. Гартмана про обернену пропорційність рівня буття його силі, коли сили духовного порядку значно слабші за сили органічного і неорганічного світу. Мінливість культур, смаків, моральних норм, ціннісних пріоритетів вбачаються філософом у факті зміщеності ціннісної свідомості, яка “вирізає з царини цінностей невелике коло видимого” [1, с.124], тематизуючи один аксіологічний сектор та затемнюючи інший. Таке своєрідне “прочитання” надісторичних та надемпіричних цінностей обумовлює осягнення їх в статусі мірила реальності, а тому, на думку філософа, варто говорити про те, що в реальному світі відбувається “не переоцінка цінностей, а переоцінка життя” [1, с.124]. А відтак, на тлі трагічних тенденцій культурного поступу аксіологічно налаштовані філософи приходять до висновку про те, що зневажання та руйнація явищ, які володіють цінностями, ні в якому разі не означає цілковитого знищення цінності, позаяк у своїй абсолютності цінність залишається незмінною, об’єктивною, вічною.

У філософській традиції Срібного віку, де місце вищої моральної цінності добра займає любов, а тріада “Істина, Добро і Краса” розкривається в “живому релігійному досвіді” і постулюються атрибутами духовного простору, у контексті якого абсолютна повнота буття (М. Лосський), реальність божественного духу (М. Бердяєв), трипостасний Бог православної теодицеї (П. Флоренський) в якості межової самоцінності та кінцевої мети буття людини у світі постають первинним джерелом цінностей. У цьому плані особливе ставлення до абсолютної цінності й постійне сходження до неї становить смисл людського існування, шлях духовного становлення та внутрішнього самовизначення, розвиток культури в цілому. А відтак, у горизонті теорії Всеєдності, що стрижневою лінією проходить через богошукання С. Франка, П. Флоренського маємо пошуки нової духовності,

що лежить в основі їх ціннісної рефлексії, а також спроби відновлення втраченої спорідненості людини з буттям, прагнення до значно вищого, того, що перевершує можливості і здібності кінечної екзистенції.

Таким чином, у координатах нової онтології, де людина є смислотвірною силою, що задає культурний вектор життєсвіту на ґрунті онтологічного переосмислення культури як способу буття людини у світі, викристалізовується потреба орієнтації особистості на вищі, неперехідні ціннісні начала. Адже життєсвіт – це такий ціннісно-смысловий універсум культури, у якому подієве здійснення особистості реалізується у просторі смислової наповненості всіх предметів та явищ. Він пронизаний глибинним ціннісним змістом, що спроможний вносити у світ вимір справжності. Саме людина і є тією єдиною істотою, що здатна поєднати реальний світ з ідеально-належною цариною вищих цінностей й надати життєвому світу виміру справжності та достотності.

А відтак, в координатах нової онтологічної парадигми теоретики філософії цінностей заклали ґрунт для вагомої альтернативи кризовій ситуації культури. Вони достотно обґрунтували ідею незнищованості та вічності об'єктивної онтологічної царини цінностей і святині, тих сил вищого порядку, що потребують для свого оприявлення особистісне начало й, пронизуючи наскрізно життєвий світ, спонукають екзистенцію до моральнісної творчості, постійного самовизначення, вдосконалення та пошуку людського в людині, тим самим скеровують буття людини у світі до виміру справжності.

1. Гартман Николай. *Этика*. – СПб. : Владимир Даль, 2002. – С. 83-708.

2. Риккертъ Г. *О понятии философии* // *Логос*. – 1910. – С. 19-61.

3. Шелер М. *О феномене трагического* // *Проблемы онтологии в современной буржуазной философии*. – Рига. : Знание, 1988. – С. 298-317.

4. Шелер Макс. *Ресентимент в структуре моралей*. СПб. : Наука, Университетская книга, 1999. – 231 с.

Марія Мазурик

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів

БУТТЯ ЛЮДИНИ У ВИМІРАХ АБСОЛЮТУ У ФІЛОСОФІЇ С.ФРАНКА

В центрі свого розгляду С.Франк ставить поняття буття як абсолютної всеєдності, адже, на його думку, будь-яка філософія за своєю сутністю є